

Tatyana Braga

(Bulgaria, Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences)

The Jubilee 40th Edition of the *Cyril and Methodius Readings* 2024

Abstract: In May 2024, the Department of Cyril and Methodius Studies at Sofia University St. Kliment Ohridski hosted the jubilee 40th edition of the Cyril and Methodius Readings. The forum was received with great interest by established and young scholars alike. This notice provides an overview of the event.

Татяна Брага

(България, Институт за български език, Българска академия на науките)

Юбилейни четиридесети *Кирило-Методиевски четения* 2024

На 21 май 2024 г. в навечерието на Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност, в Софийския университет „Св. св. Климент Охридски“ се проведе четиридесети „Кирило-Методиевски четения“ 2024, посветени на юбилея на проф. Красимир Станчев и на 160-годишнината от рождението на проф. Ватрослав Облак. Форумът бе организиран от Катедра по кирилometодиевистика в СУ „Св. св. Климент Охридски“.

В програмата бяха включени 25 доклада от областта на старобългаристиката, медиевистиката, историята на българския език, етнологията, културологията. Участници във форума, освен учени от университета домакин, бяха учени от водещи образователни и научни институции от България и чужбина. Сред тях имаше представители от Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“; Института за литература; Института за исторически изследвания; Кирило-Методиевския научен център при БАН; Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“ към СУ; Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ и др.

Конференцията беше открита от ръководителя на Катедра по кирилometодиевистика в СУ „Св. св. Климент Охридски“ проф. Андрей Бояджиев. Уводното слово бе посветено на професионалния и житейския път на проф. Красимир Станчев. В поздравления по повод юбилея се включиха проф. Анна-Мария Тотоманова (СУ), проф. Христо Трендафилов (ШУ), доц. Диана Атанасова (СУ). Юбилярят проф. К. Станчев имаше възможност да се включи онлайн от Италия, той отпрати приветствия по повод празника и пожела успех на научния форум.

За плодотворното протичане на Кирило-Методиевските четения се погрижиха докладчиците и модераторите на събитието. В първото сутрешно заседание, водено от проф. А. Бояджиев, бяха представени четири доклада. Проф. Х р и с т о Т р е н д а ф и л о в (ШУ) представи ценни наблюдения в съобщението *200 години Преславска литературна цивилизация*, като отделно се спря на Калайдович и неговите предшественици. Проф. Т р е н д а ф и л К р ъ с т а н о в (ЦИАИ, София) в своя доклад обърна внимание на срещите в Рим (868 г.) на Константин-Философ и Методий с българските дипломати Петър и Йоан. Последва докладът на гл. ас. д-р Д е н и ц а П е т р о в а (ИИИ, БАН) *Сведения за създаването на славянската азбука в черновата на Руския хронограф*, която анали-

зира наблюдения върху ръкопис № 583 от ф. 113 на Руската държавна библиотека. Последно в този панел бе научното съобщение на проф. И в а н К. Д о б р е в *Създаване, утвърждаване и разпространение сред българите и русите на старобългарския език, писменост, книжнина и православна култура*, то обобщи проучванията върху славянската книжност и влиянието на православието. Представените доклади бяха онагледени с богат визуален материал, експониран в презентации. В този панел бяха включени научни съобщения, достатъчно различни в същността си и по този начин те се превърнаха в своеобразно начало на второто заседание, представено с доклади с разнообразна проблематика.

Второто заседание с модератор доц. Диана Атанасова, бе открито с доклада на проф. А н н а-М а р и я Т о т о м а н о в а (СУ), който беше посветен на издаването на средновековното книжовно наследство и историческия речник на българския език (старобългарското прилагателно *опломъ*). Последваха още три доклада: *За названията на червения цвят в старобългарския език*, подготвен в съавторство от проф. Зарко Ж драков (НХА) и доц. А н е т а Т и х о в а (ШУ); *Българската химнология 2004–2024 г.*, представен от В е с е л и н П а н а й о т о в (ШУ); *Отново за проф. Боян Пенев и старата българска литература*, в който авторката доц. М а я И в а н о в а (КМНЦ, БАН) отдели специално внимание на дейността на един от най-изтъкнатите български литературни историци и критици от първите десетилетия на XX век.

Дискусионните блокове, които бяха предложени след всяко заседание, се проведоха в добър колегиален тон и творческа атмосфера, като конструктивните коментари имаха за цел да подпомогнат научното дирене и насърчат изследователите. Последва обедна почивка.

В следобедното заседание с водещ доц. Анета Димитрова, бяха изслушани четири доклада: *Охридската библия. Състав и текст* с автор проф. Искра Христова-Шомова (СУ); *За антиграфа на Песнивеца на цар Иван Александър*, в който проф. Т а т я н а С л а в о в а (СУ) представи резултатите от ново изследване. Докладът *Съкратената история на Йоан Зонара в славянски превод: версията на Константин Костенечки в Зограф 105* на доц. Н и н а Г а г о в а (ИЛ, БАН) засегна актуални въпроси за превода в славянската литература. Научното съобщение на доц. Т а т я н а И л и е в а (КМНЦ, БАН) *Към въпроса за предполагаемото авторство на Литургийното тълкувание в Mss РГАДА 88 и Богшиич 52* анализира наблюдения върху превода на литургийното тълкувание в съдържанието на ръкопис от Руския държавен архив на древни актове.

След оживена дискусия и почивка четенията продължиха. Водещата проф. И. Христова-Шомова представи учените от Софийския университет, като на вниманието на участниците в научния форум бяха предложени текстове на доц. А. Д и м и т р о в а (СУ) *Глоси на Владислав Граматик в атонския превод на Златоустовите „Анрианти“ и Вариативност при превода на синтактичните конструкции Genitivus absolutus в староръчки език, Ablativus absolutus в латински език и Dativus absolutus в старобългарски език в „Житието на св. Бонифаций и Аглауда“* на В и о л и н а Х р и с т о в а (СУ).

Други доклади дискутираха отделни теми. В петото следобедно заседание с водещ ас. Десислава Узунова се забелязва силно присъствие на етнологизи, фолклористи и историци. Първият доклад, представен от д-р М е т о д и й Р о ж д е с т в е н с к и й (ИЕФЕМ, БАН) *Една рядка оброчна пластика през призмата на старобългарския нумерологичен код*, бе последван от научното съобщение на доц. К о н с т а н т и н Р а н г о ч е в (ИМИ, БАН) *Локални аспекти на българската фолклорна религиозност*. Заседанието продължи с интересен доклад *(Пре)открит извор за миналото на Самоков. Дипломна работа на Вера Христова Сайменова от 1932 г., Централна университетска библиотека, Ркс 235*, представен от д-р Р о с е н М а л ч е в от ААЕФ „Онгъл“.

Шестото заседание, водено от гл. ас. д-р Камелия Христова, обедини три тематични доклада, посветени на сборника с произведения срещу магьосничество и магически практики, написан от видния български книжовник дамаскинар от XVIII век, йеромонах от Рилската света обител, Йосиф Брадати. Първият доклад, подготвен в съавторство от проф. М а р г а р е т Д и м и т р о в а (СУ) и проф. А д е л и н а А н г у ш е в а - Т и х а н о в а от Университета в Манчестър *Борбата против вещиците чрез дидактично слово и молитва през късното средновековие* насочи вниманието на присъстващите към съдържанието на сложния характер на компилации на Йосиф Брадати и анализира функциите на текстовата хибридность на различни равнища, която включва не само разнообразие от жанрове, но и различни дискурсивни модалности. Последва научното съобщение на ас. Д е с и с л а в а У з у н о в а (СУ) *Поглед към отворената традиция на предаване на текста през едно слово на Йосиф Брадати*. Блокът продължи с доклад на тема *Словото на Теодор Студит за Петдесетница в ръкописната традиция на школата на Йосиф Брадати*, представен от чуждестранен учен – доц. Д а р и н а С т о я н о в а от Одеския национален университет „И. И. Мечников“ (Украйна).

В последното заседание, минало под председателството на проф. Маргарет Димитрова, се забеляза силно присъствие на млади учени езиковеди и историци на езика, като два от докладите бяха подготвени и представени в съавторство с изтъкнати учени. В първия доклад, представен от гл. ас. д-р Т а т я н а Б р а г а и подготвен в съавторство с проф. Я н С т р а д о м с к и от Ягелонския университет в Краков (Полша) *По следите на Берлинския дамаскин* авторите представиха резултатите от de visu проучванията върху един късен новобългарски паметник, Берлинския дамаскин (Berl. Slav. Fol. 36), който дълго време се смята за унищожен по време Втората световна война. Едва след десетилетия, през 1983 г., дамаскинът е разпознат в Полша, днес този манускрипт с интересна съдба се пази в Ягелонската библиотека в Краков. Авторите представиха нови палеографски наблюдения и хипотези за датировката и евентуалните притежатели на новобългарския ръкопис.

Последва докладът, представен от проф. А н д р е й Б о я д ж и е в и подготвен в съавторство с гл. ас. д-р Т а т я н а Б р а г а *Нови данни за преписите на Видение Павлово (18–19 в.)*. Докладът се фокусира върху един текст с отворена традиция в южнославянските преписи, като авторите предложиха свой опит за класификация на апокрифа. Към известните 96 ръкописа, съдържащи Павлово видение, авторите добавиха още 27 ръкописа, които се съхраняват в НБКМ, ЦИАИ, ЦСВП, Троянския манастир. Особен интерес представлява това, че в анализа са включени преписи на апокрифа от кодекси, които се пазят в чужди книгохранилища: в трите Одески дамаскина, Варшавския препис (BN 12245 III), Берлинския дамаскин.

Докладът *Неофит Рилски и неговото описание на Рилския манастир. Нови данни* беше представен от гл. ас. д-р К а м е л и я Х р и с т о в а (СУ). Темата за една от водещите фигури в българското просветно движение през първата половина на XIX век продължи И в а Т р и ф о н о в а (КМНЦ, БАН) с научното съобщение *Още веднъж за Неофитовата граматика (Ст. 35.1а) от фонда на Пловдивската народна библиотека*. Последва докладът на М а р и я Т о т о м а н о в а - П а н е в а (ЦСВП „Проф. Ив. Дуйчев“, СУ) *Познавали ли са старобългарските книжовници Вергилий?*, в който авторката предложи интересен прочит върху творчеството на прочутия поет.

Фактът на големия интерес към събитието от страна на млади учени и учени в началото на кариерата, а също темите, към които те насочиха вниманието си, потвърждава мнението за приемствеността и израстването на млади кадри в областта на методиевистиката, старобългаристиката, палеославистиката, историята на българския език.

Юбилейните четиридесети „Кирило-Методиевски четения“ 2024 г. се проведоха в присъствен формат, но се излъчваха на живо и въпроси към участниците можеха да се задават като коментари в онлайн формат на адреса:

<https://meet.jit.si/moderated/941a627b1c5c26d9ec3456d0e355e0ebca6d17edb717072f145853c5786e0ad5>

В заключение ще обобщим, че научният форум протече активно и успешно. Почти всички доклади бяха придружени от запомнящи се и информативни презентации. Поставените въпроси, обмен на идеите и предложенията, споделени от различни специалисти по време на събитието, ще са полезни и ценни за бъдещо сътрудничество в областта на изследванията, свързани със старобългаристика, история на българския език, старобългарска литература, етнология, фолклористика, културология, което ще създаде устойчиво партньорство между учени и преподаватели от научни и образователни институции в България и чужбина. Организаторите от Катедра по кирилометодиевистика в Софийския университет „Св. св. Климент Охридски“ предвиждат текстовете на изнесените доклади да бъдат публикувани в тематичен сборник.

Подробна информация за програмата и състава на Организационния комитет може да се намери тук: <https://slav.uni-sofia.bg/science-forums/49-science/conferences/3027-cheteniya-jubileini-24>